

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 24/2005 vp**

Hallituksen esitys laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Sivistysvaliokunta on 8 päivänä kesäkuuta 2005 pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausunnon siitä, voidaanko hallituksen esitykseen laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta (HE 28/2004 vp) sisältyvän 1. lakiehdotuksen 21 §:ssä tarkoitettu sääntely toteuttaa tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä pyynnön liitteenä olevan opetusministeriön 31.5.2005 sivistysvaliokunnalle osoittaman kirjelmän pohjalta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- professori Mikael Hidén
- professori Olli Mäenpää
- professori Veli-Pekka Viljanen.

Viitetieto

Valiokunta on antanut hallituksen esityksestä lausunnon (PeVL 7/2005 vp).

LAKIEHDOTUS

Julkaistun teoksen saa opetusministeriön sivistysvaliokunnalle osoittaman kirjelmän 21 §:n 1 momentin mukaan esittää julkisesti jumalanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä. Tekijällä on pykälän 4 momentin perusteella oikeus kor-

vaukseen teoksen esittämisestä jumalanpalveluksen yhteydessä.

Opetusministeriön kirjelmään sisältyvä pykäläehdotus on tämän lausunnon liitteenä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Perustuslakivaliokunnan aiempi lausunto. Hallituksen alkuperäinen esitys sisälsi ehdotuksen, jonka perusteella teosten esittäminen jumalanpalveluksessa olisi siirtynyt tekijänoikeuden piiriin. Perustuslakivaliokunta arvioi tuota ehdo-

tusta perustuslain 11 §:ssä turvatun uskonnonvapauden näkökulmasta (PeVL 7/2005 vp, s. 3—4).

Valiokunta totesi oikeuden tunnustaa ja harjoittaa uskontoa kuuluvan perustuslain 11 §:n 2 momentissa lueteltuihin uskonnonvapauden tärkeimpiin ilmenemismuotoihin ja katsoi juma-

lanpalveluksen kuuluvan uskonnonvapauteen sisältyvän uskonnon harjoittamisoikeuden ydinalueelle. Musiikki- ja muiden teosten esittämisen saattaminen tekijöiden tai heitä edustavien järjestöjen luvasta riippuvaiseksi merkitsi hallituksen alkuperäisessä esityksessä ehdotetussa muodossa valiokunnan arvion mukaan kaiken kaikkiaan siinä määrin laajaa puuttumista uskonnonharjoittamisoikeuden ydinalueelle, ettei valiokunta katsonut tuolloisen ehdotuksen täyttävän sääntelyn oikeasuhtaisuuteen kohdistuvia vaatimuksia (PeVL 7/2005 vp, s. 4/I).

Ehdotus oli valiokunnan mielestä ongelmallinen myös uskonnonvapauteen kiinteästi liittyvän, perustuslain 6 §:n 2 momenttiin sisältyvän uskontoon perustuvan syrjinnän kiellon näkökulmasta, koska se asetti jumalanpalvelukset heikompaan asemaan lakiehdotuksen 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin muihin julkisiin tilaisuuksiin verrattuna ja muodostui siten uskonnon perusteella syrjiväksi.

Näillä perusteilla valiokunta piti tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen käytön edellytyksenä, että 21 §:n 4 momentti poistetaan lakiehdotuksesta ja jumalanpalvelus rinnastetaan pykälässä joko opetustilaisuuteen tai 2 momentissa tarkoitettuun tilaisuuteen.

Arvio kirjelmän ehdotuksesta. Jumalanpalvelus rinnastetaan kirjelmän 21 §:n 1 momentissa opetustilaisuuteen. Tältä osin valiokunnan aiempi kanta on otettu asianmukaisesti huomioon.

Tekijällä on kirjelmän 21 §:n 4 momentin perusteella oikeus korvaukseen teoksen esittämisestä jumalanpalveluksen yhteydessä. Sääntely kohdistuu hallituksen alkuperäisen esityksen tapaan jumalanpalvelukseen ja siten perustuslaissa turvattuun uskonnonvapauteen sisältyvän uskonnon harjoittamisoikeuden ydinalueelle. Kir-

jelmän ehdotus vastaa hallituksen alkuperäistä esitystä myös siinä mielessä, että se kattaa musiikkiteosten lisäksi muidenkin teosten esittämisen jumalanpalveluksen yhteydessä (PeVL 7/2005 vp, s. 4/I). Sääntely muodostuu siten kirjelmänkin perusteella varsin laaja-alaiseksi ja merkitsee uskonnonvapauden ydinalueelle kuuluvien jumalanpalvelusten saattamista kattavasti tekijänoikeussääntelyn piiriin. Oikeustilan tällainen muutos voi valiokunnan mielestä vaikuttaa merkittävälläkin tavalla eri uskonnollisten yhdyskuntien jumalanpalveluksena pitämien menojen muotoihin ja sisältöön. Kirjelmän ehdotus merkitsee valiokunnan mielestä samaan tapaan kuin hallituksen alkuperäinen esitys kaiken kaikkiaan siinä määrin laajaa puuttumista uskonnonharjoittamisoikeuden ydinalueelle, ettei se täytä sääntelyn oikeasuhtaisuuteen kohdistuvia vaatimuksia.

Kirjelmän ehdotus asettaa jumalanpalvelukset hallituksen esityksen tavoin heikompaan asemaan alkuperäisen lakiehdotuksen 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin muihin julkisiin tilaisuuksiin verrattuna. Sääntely muodostuu siten edelleen uskonnon perusteella syrjiväksi.

Tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen käytön edellytyksenä näin ollen on, että 21 §:n 4 momentti poistetaan lakiehdotuksesta.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos valiokunnan sen 21 §:n 4 momentista tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Arja Alho /sd	Markku Rossi /kesk
jäs.	Leena Harkimo /kok	Arto Satonen /kok
	Roger Jansson /r	Seppo Särkiniemi /kesk
	Irina Krohn /vihr	Ilkka Taipale /sd
	Miapetra Kumpula /sd	Astrid Thors /r
	Annika Lapintie /vas	vjäs. Toimi Kankaanniemi /kd
	Outi Ojala /vas	Veijo Puhjo /vas
	Reino Ojala /sd	Tapani Tölli /kesk.
	Klaus Pentti /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sami Manninen.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Lausunnossaan PeVL 7/2005 vp perustuslakivaliokunta toteaa, että hallituksen esityksen 21 §:n 4 momentti johtaa tilanteeseen, jossa musiikki- ja muiden teosten esittäminen jumalanpalveluksissa tulee tekijöiden tai heitä edustavien järjestöjen luvasta riippuvaiseksi. Tämä merkitsee valiokunnan mielestä siinä määrin laajaa puuttamista perustuslain turvaaman uskonnonharjoittamisoikeuden ydinalueelle, ettei ehdotus täytä oikeasuhteisuuden vaatimuksia.

Opetusministeriö on muutosehdotuksessaan 31.5.2005 esittänyt 21 §:n uuden muotoilun, jolla tämä ongelma poistetaan. Sen mukaan teosten esittämiseen jumalanpalveluksen yhteydessä ei tarvita kenenkään lupaa, eli tekijä tai heitä edustava järjestö ei voi kieltää esittämistä. Samalla kuitenkin turvataan hengellisen musiikin tekijöiden oikeus korvaukseen työstään eli säädetään, että tekijällä on oikeus korvaukseen teoksen esittämisestä jumalanpalveluksen yhteydessä.

Tämä ratkaisu ei myöskään syrji jumalanpalveluksia suhteessa muihin 21 §:ssä tarkoitettuihin tilaisuuksiin; mitään pykälässä tarkoitettua esittämistä ei saateta lupaa edellyttäväksi, eli jumalanpalvelukset ovat samassa asemassa kuin opetustoiminta.

Samoin on syytä huomata, että perustuslakivaliokunta ei lausunnossaan edellyttänyt, että teoksia olisi voitava esittää jumalanpalveluksissa korvauksetta. Tämä on yhdenvertaisuuskysymys, hengelliseen musiikkiin erikoistuneet tekijät tulee saattaa muiden tekijöiden kanssa yhdenvertaiseen asemaan. Opetusministeriön ehdottamassa 21 §:n sanamuodossa ei ole estettä lakiehdotuksen säätämislle tavallisena lakina.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus voidaan käsitellä taval-
lisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2005

Irina Krohn /vihr
Annika Lapintie /vas
Outi Ojala /vas

Astrid Thors /r
Miapetra Kumpula /sd

Opetusministeriön ehdotus

21 §

Teoksen, joka on julkaistu, saa esittää julkisesti *jumalanpalveluksen ja* opetuksen yhteydessä.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

(Poist.) Tekijällä on oikeus korvaukseen teoksen esittämisestä jumalanpalveluksen yhteydessä.